

RAZVOJ SENZIBILITETA ZA CRTAČKU TEKSTURU KOD DJECE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA

Granić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:024080>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**RAZVOJ SENZIBILITETA ZA CRTAČKU
TEKSTURU KOD DJECE RANOG I
PREDŠKOLSKOG UZRASTA**

MATEA GRANIĆ

Split, 2022.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Kolegij: Likovni izraz u ranom i predškolskom odgoju

**RAZVOJ SENZIBILITETA ZA CRTAČKU TEKSTURU KOD DJECE
RANOG I PREDŠKOLSKOG UZRASTA**

Studentica:

Matea Granić

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Marija Brajčić

Split, 2022.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DJEČJI CRTEŽ	2
2.1. Povijest crteža	2
2.2. Motivi i elementi likovnog izražavanja u crtežu	3
3. TEKSTURA	4
3.1. Tekstura u prirodi	4
3.2. Tekstura u dječjem crtežu	5
4. METODOLOGIJA	6
4.1. Cilj istraživanja.....	6
4.2. Istraživačka pitanja	6
4.3. Zadaci istraživanja	7
4.4. Varijable	7
4.5. Uzorak ispitanika i postupak istraživanja.....	7
4.6. Procjena dječjih radova djece mlađe predškolske dobi.....	7
4.6.1. Likovni uradci djece mlađe predškolske dobi (3-4 god.).....	9
4.6.2. Analiza likovnih uradaka djece mlađe predškolske dobi.....	14
4.7. Procjena dječjih likovnih radova djece starije predškolske dobi	15
4.7.1. Analiza likovnih uradaka djece starije predškolske dobi	23
5. ZAKLJUČAK	26
6. LITERATURA	27
7. SAŽETAK	29
8. SUMMARY	30

1. UVOD

Glavni cilj ovog završnog rada jest prikazati senzibilitet djece ranog i predškolskog uzrasta za crtačku teksturu. U prvom dijelu rada govorit će se o dječjem crtežu, njegovoj povijesti te motivima i elementima likovnog izražavanja u crtežu. Crtež predstavlja dječji vizualni izraz predodčen na papir. Izvor motivacije proizlazi iz mašte, osjećaja, znanja i motoričkih vještina. Djeca mogu biti intrinzično i ekstrinzično motivirana tijekom crtanja, a to uvelike ovisi o dječjoj fazi razvoja. Nadalje, objašnjen je i pojam teksture kako u prirodi tako i u dječjem crtežu. Tekstura u dječjem crtežu ima veliku ulogu u spajanju vizualnog i taktalnog doživljaja jer upravo kroz osjetila djeca doživljavaju vanjski svijet. Crtajući teksturu, djeca stječu nova saznanja o vanjskoj površini određenih materijala.

Drugi dio rada obuhvaća istraživanje te metodologiju istog, odnosno analizu dječjih crteža mlađe i starije predškolske dobi s obzirom na senzibilitet za crtačku teksturu. Cilj istraživanja je analizom dječjih likovnih radova istražiti na koji način djeca rane i predškolske dobi prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te ustanoviti razlike u prikazu kod djece mlađe i starije predškolske dobi. U istraživanju su postavljeni zadaci kojima se utvrđuje hoće li djeca starije predškolske dobi češće prikazivati crtačku teksturu u likovnom izražavanju, hoće li u likovnim uradcima djece starije predškolske dobi prikaz crtačke teksture biti točniji i izražajniiji. Nadalje, hoće li djeca mlađe predškolske dobi rjeđe i u manjoj mjeri prikazivati crtačku teksturu u likovnom izražavanju te jesu li djeca starije predškolske dobi ustrajnija u prikazu crtačke teksture.

2. DJEČJI CRTEŽ

Crtanje je, kako navodi Bodulić (1982), idealna aktivnost kako bi oko predočilo na papir ono što se nalazi oko njega. Razvoj crteža kroz stoljeća govori o tome kako se čovjek umno i emocionalno razvijao te čemu je težio. Iako u crtanju postoje pravila, crtanje se ne uči, već je ono posljedica čovjekove slobodne interpretacije. Dijete ono što je doživjelo iz vizualnog iskustva prenosi crtanjem na svojstven način. Izvor motivacije u dječjem crtežu proizlazi iz osjećaja, mašte, znanja objektivne stvarnosti i motoričkih vještina. On predstavlja ponajprije dječji izraz, a tek onda likovni izraz.

Dječji crtež je fenomen sam po sebi, a prvi koji ga je doživio kao takvoga, bio je talijanski pjesnik i filozof Corrado Ricci. Na višim dijelovima uličnog grafita uočio je jasan i detaljan prikaz motiva koji je nacrtalo starije dijete. Corrado uviđa originalnost i iskrenost dječjeg crteža nakon što je vidio da se ispod crteža starijeg djeteta nalazi crtež mlađeg djeteta koji je isti motiv napravilo sa nespretnim potezima (Balić Šimrak, 2010).

2.1. Povijest crteža

Od samog početka čovječanstva, crtež se smatra univerzalnim izražavanjem u likovnoj umjetnosti. O važnosti crteža govori činjenica kako je čovjek prije naučio crtati nego pisati. U početku su ljudi oštrim predmetima urezivali likove životinja i ljudi po stijenama i glini, a kasnije su im pridodali boju. Uglavnom su takvi crteži imali dekorativnu svrhu. Kako je vrijeme prolazilo, tako je i crtanje uznapredovalo, od motiva do materijala i tehnike. Crtež je temelj kreativnog oblikovanja u umjetnosti, ali isto tako je neizbježan u svakoj drugoj djelatnosti (industrija, obrt...). Materijali koji su se u početku koristili bili su komadići rude koji bi pritiskom na kamenu, papirusu i pločicama ostavljali tragove. Nadalje, uznapredovanjem čovječanstva, došlo je do uporabe ugljena koji je dobiven sagorijevanjem drva. Zatim se koristilo ptičje pero, kist te flomasteri. Kroz crtanje po pećinama, čovjek izražava svoje osjećaje, dojmove te otkriva još jednu mogućnost koju crtež nudi, a to je sporazumijevanje s drugim ljudima (Bodulić, 1982).

2.2. Motivi i elementi likovnog izražavanja u crtežu

Kako navodi Bodulić (1982) crta, točka, mrlja, smjer, veličina, crtačka tekstura, ploha, volumen, prostor i ton važni su elementi crteža. Likovno djelo sadrži motiv, čiji izbor ovisi o materijalu i crtačkoj tehnici. Prema Herceg i sur., (2010), motiv je konkretizacija teme što bi u likovnoj metodici značilo da termin motiva predstavlja užu pojam, dok tema označava širi pojam koji se odnosi na konkretne događaje.

Djeca mogu biti intrinzično i ekstrinzično motivirana tijekom crtanja, a to uvelike ovisi o dječjoj fazi razvoja. Prema Tanay (1990), motiv predstavlja vanjski poticaj kako bi se realizirala likovna aktivnost. Motiv treba biti povezan s djetetovim iskustvom kako bi dijete moglo uživati u izradi crteža, a samim time i postavljanjem pitanja proširivati svoje znanje.

Bodulić navodi (1982) da je djecu prije svega potrebno upoznati s materijalima i sredstvima za određenu crtačku tehniku. Odgajatelj, kao poticatelj i planer, pri izboru motiva mora voditi brigu o:

- primjerenosti dobi, interesu i spolu djece
- sadržaju programa ili projekta
- crtačkoj metodi i materijalu podloge
- jasnoći i preglednosti motiva
- mogućoj korelaciji

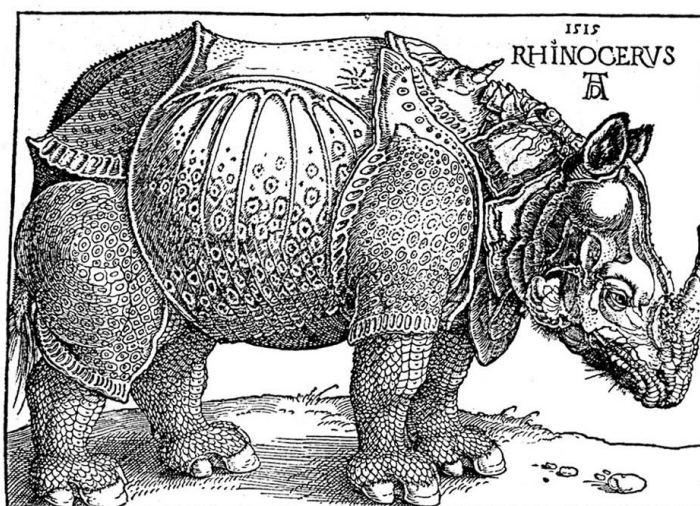
3. TEKSTURA

Tekstura u sebi ujedinjuje dva osjetilna doživljaja, vizualno i taktilno. Spojeni navedeni osjetilni doživljaji omogućuju da gledajući teksturu slike, možemo doživjeti glatkoću ili hrapavost, a da je ne dodirnemo (Gaj, 2009).

Gledajući teksturu slike, tako možemo doživjeti glatkoću ili hrapavost, a da je ne dodirnemo.

Tekstura označava karakter površine, a može biti:

- plastična (hrapavo ili glatko, taktilna),
- slikarska (različite gustoće mrlja koje čine površinu)
- crtačka tekstura (crtački elementi - točka i crta - za ispunjavanje površine ograđene obrisnom crtom) - može biti vizualna i dvodimenzionalna

Slika 1 A. Durer: crtež ispunjen teksturama

Izvor: preuzeto s (<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/crta.htm>) (11. lipnja 2021.)

3.1. Tekstura u prirodi

U našoj okolini razlikujemo prirodne i umjetne teksture. Prirodne stvari poput drva, kamena, metala, itd. daju površini teksturu koju umjetnik na različite načine iskorištava u svome stvaralaštvu. Umjetne teksture su one koje oponašaju prirodne teksture i površinski izgled građe promatranog motiva. Materijal za izradu umjetnih tekstura obrađuje se oruđem koje je u skladu

s njegovom prirodom. Jedna od raširenijih umjetnih tekstura jest plastika koja se doima prirodnom. (Gaj B. (2009), prema Butina, 2000.: str. 86).

Slika 2. Tekstura u prirodi

Izvor: preuzeto s (<https://www.charfishdesign.com/free-goodies-nature-textures-2/>) 12. lipnja 2021.

3.2. Tekstura u dječjem crtežu

Djeca vanjski svijet doživljavaju kroz osjetila, stoga tekstura ima veliku ulogu u spajanju vizualnog i taktilnog doživljaja. Kako navodi Tanay (1990), tekstura određuje karakter izgleda površine. Kroz različitu teksturu djeca spoznaju osnovna svojstva površine, a to su: glatko i hrapavo, suho i mokro, toplo i hladno, dlakavo, bodljikavo, svijetlo i tamno, gusto i rijetko, mekano i tvrdo.

Crtajući teksturu djeca stječu nova saznanja o vanjskoj površini određenih materijala. Tako primjerice dijete da bi nacrtalo krzno, koristi se ponavljanjem niza crta u različitim smjerovima kako bi dočaralo mekoću tj. teksturu krzna, Bodulić (1982).

Kako navodi Jakubin (1994) tekstura na slici ili crtežu se može prikazati imitirano i stvarno. Imitirana tekstura se dobiva crtačkim ili slikarskim elementima (boja, crta, točka) kojima se izražava glatka, sjajna ili druga hrapava površina, Stvarna se može dobiti različitim tipovima papira (glatki papir, hrapavi papir, sjajni papir, mat, hrapavost ili glatkost slikarskog platna).

4. METODOLOGIJA

U svom radu, Milas (2005) ističe kako je „metodologija kostur znanosti, ona obuhvaća sustav pravila na temelju kojih se provode istraživački postupci, izgrađuju teorije i obavlja njihova provjera.“

Provedeno je kvalitativno istraživanje koje se često koristi kako bi formulirali realnu i provjerljivu hipotezu. Svrha svakog istraživanja bazira se na utvrđivanju promjena varijabli koje su vezane uz predmet istraživanja (Preglej, 2014). Grgurić i Jakubin (1996) smatraju kako su metode zapravo načini uvođenja djeteta u svijet likovnog stvaralaštva.

Prema Herceg, Rončević i Karlavaris (2010), metoda analize dječjih umjetničkih radova temelji se na sljedećim kriterijima:

- fizička pojava djela koja obuhvaća utvrđivanje motiva i teme djela, likovne tehnike, likovnog jezika te likovne poruke
- individualnost djeteta utvrđuje se promatranjem njegovih likovno-kreativnih sposobnosti
- prostorno-vremenski okvir nastajanja djela ovisi o vremenskom razdoblju djetetova života

4.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je analizom dječjih likovnih uradaka istražiti na koji način djeca rane i predškolske dobi prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te ustanoviti razlike u prikazu kod djece mlađe i starije predškolske dobi.

4.2. Istraživačka pitanja

S obzirom na postavljeni cilj, određena su i sljedeća istraživačka pitanja:

- 1:** Na koji način djeca starije predškolske dobi češće prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju.
- 2:** U likovnim uradcima djece starije predškolske dobi prikaz crtačke teksture je točniji i izražajniji.
- 3:** Djeca mlađe predškolske dobi rjeđe i u manjoj mjeri prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju.
- 4:** Djeca starije predškolske dobi su ustrajnija u prikazu crtačke teksture.

4.3. Zadaci istraživanja

Utvrđiti hoće li djeca starije predškolske dobi češće prikazivati crtačku teksturu u likovnom izražavanju. (IP1)

Utvrđiti hoće li u likovnim uradcima djece starije predškolske dobi prikaz crtačke teksture biti točniji i izražajniji. (IP2)

Utvrđiti hoće li djeca mlađe predškolske dobi rjeđe i u manjoj mjeri prikazivati crtačku teksturu u likovnom izražavanju. (IP3)

Utvrđiti jesu li djeca starije predškolske dobi ustrajna u prikazu crtačke teksture. (IP4)

4.4. Varijable

Zavisne – prikaz crtačke teksture, dob

Nezavisne – broj djece u skupini

4.5. Uzorak ispitanika i postupak istraživanja

Istraživanje se provelo u Dječjem vrtiću Popaj u Splitu. Uzet je uzorak od 16-ero djece iz jedne vrtićke skupine u dobi od četiri, pet i šest godina koji su se prikupljali tijekom 2021./2022. pedagoške godine. Nakon utvrđenog broja, radovi su razvrstani po dječjoj dobi. Nadalje, pristupljeno je analizi dječjih radova u odnosu na postavljene zadatke te istraživačka pitanja.

4.6. Procjena dječjih radova djece mlađe predškolske dobi

Naziv tablice: **Tablica 1.** Procjena dječjih likovnih uradaka – studentice

1		0		-1		UKUPNO
F	%	f	%	f	%	8
2	25	5	62,5	1	12,5	100%

*Legenda: skupina koja pokazuje elemente likovne darovitosti označena je s 1. Skupina koja ne pokazuje elemente likovne darovitosti označena je s 0. Skupina u kojoj je likovni izraz ispodprosječan za tu dob, označena je s -1.

Od ukupno osam opserviranih radova djece mlađe predškolske dobi, dva djeteta pokazuju veći smisao za crtačku teksturu u odnosu na dob, što iznosi 25%. Nadalje, petoro djece u svojim radovima ne uočavaju teksturu te na taj način ne pokazuju elemente likovne darovitosti. Od ukupnog postotka zauzimaju 62,5%. Preostalih 12,5% čini jedno dijete mlađe predškolske dobi čiji su elementi likovne darovitosti ispodprosječni za tu dob.

4.6.1. Likovni uradci djece mlađe predškolske dobi (3-4 god.)

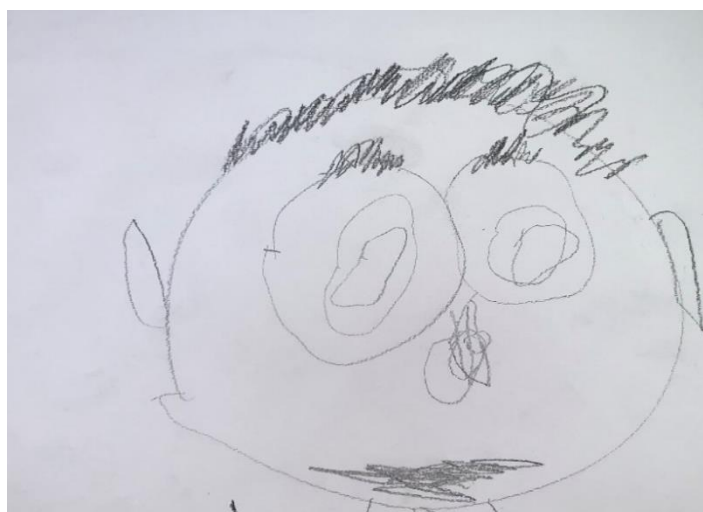
Slika 3. Dijete A (3 god.)

Dijete A upotrebljava tehniku flomastera. Crta nedefinirane linije i oblike na papiru. Crnim flomasterom boja određene dijelove, pretežito okrugle jer je to najprirodniji pokret ruke. Tekstura nije vidljiva u ovom crtežu.

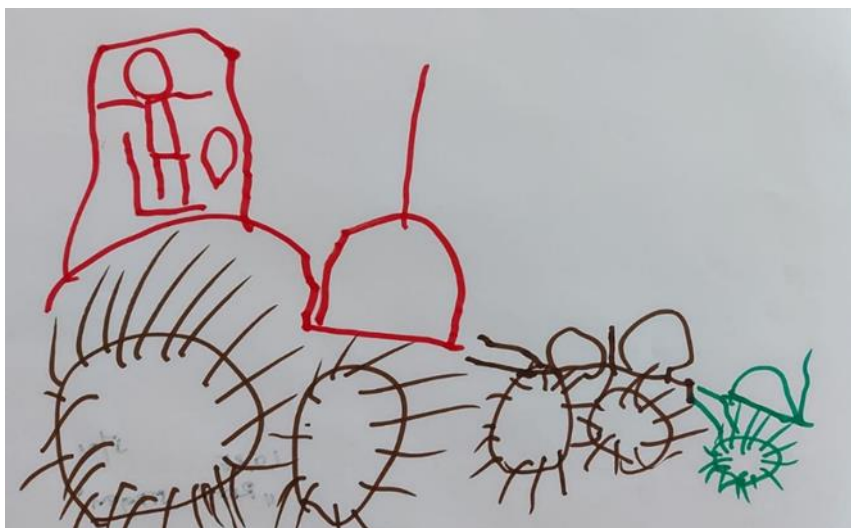
Slika 4 Dijete B (3 god.)

Dijete B crta obitelj u tehnici drvenih boja. Obraća pažnju na detalje kao što su rumenilo na licu, boja kože, ruke. Upotreba teksture vidljiva je u interpretaciji kose, dijete boja određene dijelove, a neke ostavlja praznima.

Slika 5. Dijete C (3 god.)

Dijete C nacrtalo je portret prijatelja koristeći se crtaćom olovkom. Teksturu upotrebljava u izradi kose, obrva i usta. Isto tako, dijete C pokazuje da je s obzirom na dob od tri godine izuzetno napredno.

Slika 6. Dijete D (4 god.)

Dijete D na crtežu prikazuje čovjeka koji vozi traktor. Tehnika koju je dijete koristilo prilikom crtanja jest flomaster. Crtež je prikazan u tri boje te na taj način dijete uspješno odvaja detalje, primjerice kabina i čovjek su nacrtani crvenom bojom, gume smeđom te priključak zelenom

bojom. Dijete D također ima predodžbu o veličini čovjeka naspram traktora. Linije koje prevladavaju u crtežu su valovite, kratke, ravne te okrugle. Tekstura je vidljiva na gumama.

Slika 7. Dijete E (3 god.)

Dijete E na crtežu prikazuje različite oblike, a određeni predstavljaju ljudski oblik. S obzirom na svoju dob, dijete je izrazito uredno jer boja ne prelazi obrubne linije. Upotrijebljene su dvije crtaće tehnike, drvene bojice i flomaster. Boje kojima se koristi su crni flomaster te roza drvena bojica. U crtežu nije vidljiva tekstura.

Slika 8. Dijete F (4.god)

Dijete F prikazuje čovjeka u zatvoru. Tehnika koju koristi su drvene bojice. Prevladavaju uglavnom tamne boje (crna, modra, ljubičasta, crvena). Tekstura je prikazana na kosi te na rešetkama. Detaljima kao što su oči, otvorena usta, pa i crnom bojom lica dijete izražava emocije koje čovjek u zatvoru proživljava.

Slika 9. Dijete G (4 god.)

Dijete G prikazuje djevojčicu u prirodi upotrebljavajući tehniku flomastera. Detaljima kao što su oči i osmijeh na oblaku i licu djevojčice, crtežu dodaje emocije. Teksturu uočavamo u prikazivanju trave i na haljini nacrtane djevojčice. U crtežu prevladavaju crvena, zelena i crna boja. Prostor na crtežu nije u potpunosti ispunjen, međutim dijete je pravilno rasporedilo motive i na taj način čini papir ispunjenim.

Slika 10. Dijete H (4 god.)

Dijete H crta princezu koristeći se drvenim bojicama. Usklađuje boju krune s bojom haljine. Tekstura je vidljiva u naborima na haljini, trepavicama, prstima i kruni. Dijete H ima predodžbu veličine oblika te je motiv prikazan vodoravno.

4.6.2. Analiza likovnih uradaka djece mlađe predškolske dobi

Proučavajući dječje crteže može se zaključiti kako je svako dijete kreativno na svoj način. Neka djeca su još u fazi šaranja gdje većinom prevladavaju linije u kojima nema prepoznatljivih oblika (slika djeteta A).

Nadalje, slijedi drugo razdoblje u izražavanju primarnim simbolima gdje možemo vidjeti kako djeca koristeći se krugovima te spajajući ih s linijama, stvaraju likove sa značenjem, a to je prikaz čovjeka. Dijete postaje svjesno da je glava najuočljiviji i najvažniji dio tijela te je prikazuje najvećom (slike: djeteta B i djeteta C). Dijete B boja površine, ali ne prikazuje teksturu na crtežu. To je očekivano s obzirom na faze razvoja, odnosno u ovoj dobi još ne uočava teksturu.

Na slici djeteta D možemo uočiti kako ono ima predodžbu o veličini i prostoru, ali isto tako je vidljiva i tekstura na način da je kratkim crtama po krugovima dočarala gume na kolima.

U crtežima se djeca koriste krugovima i različitim linijama (cik-cak linije, valovite). Motivi koje su crtali uglavnom se nalaze po sredini papira. Na slici djeteta E može se vidjeti kako koristeći se krugovima stvara oblike i popunjava prostor te kroz veličine oblika spoznaje odnos veliko i malo, međutim ono i dalje ne spoznaje teksturu.

U daljnjoj fazi izražavanja, složenim simbolima dijete dodaje ostale dijelove tijela (ruke, noge, prste) te koristi različite boje (slike: djeteta F, G, H). Na crtežu djeteta F može se vidjeti kako njegov motiv nije uvjetovan stvarnim životom jer je kao boju ljudskog lica koristio crnu boju. Ovo dijete uočava teksturu kose i rešetki koje su ispred lika.

Na slici G prilikom bojanja dijete se koristilo čistim bojama, nije ih miješalo. Prema Jakubinu (1999), flomasterom se izražava linearnost i plošnost, crte su jednakih debljina i intenziteta što je vidljivo i na ovom crtežu. Crte su tanke i jednolične te je dijete prilikom bojanja pazilo da ne prelazi preko crta i precizno je ispunilo plohu.

Slike djece G i H velike su u odnosu na papir, lik je smješten u sredinu te možemo vidjeti kako je bio u fokusu prilikom crtanja. Na slikama djece G i H nije uočljiva tekstura.

4.7. Procjena dječjih likovnih radova djece starije predškolske dobi

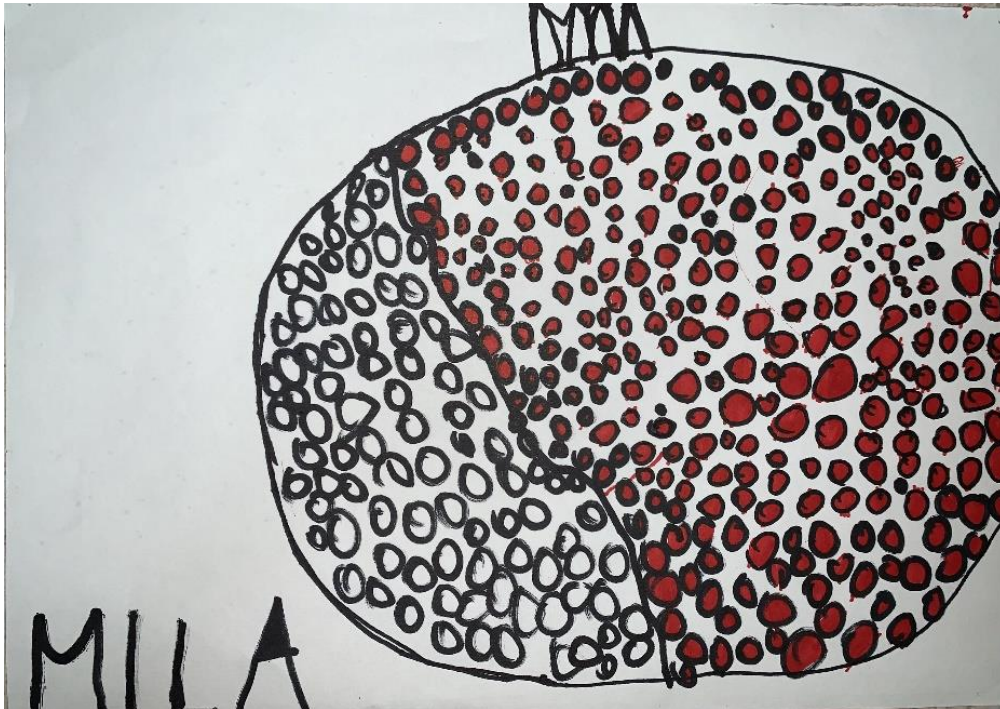
Naziv tablice: **Tablica 2.** procjena dječjih likovnih radova – studentice

1		0		-1		UKUPNO
F	%	f	%	f	%	7
5	71,4	1	14,3	1	14,3	100%

*Legenda: skupina koja pokazuje elemente likovne darovitosti označena je s 1. Skupina koja ne pokazuje elemente likovne darovitosti označena je s 0. Skupina u kojoj je likovni izraz ispodprosječan za tu dob, označena je s -1.

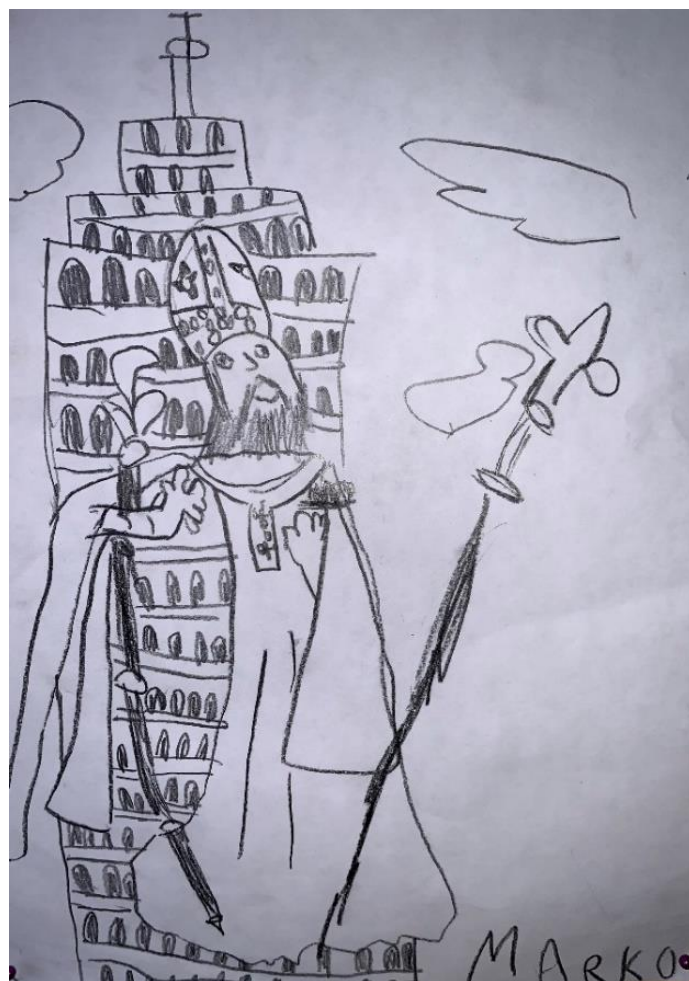
Od ukupno sedam opserviranih radova djece starije predškolske dobi, petoro djece pokazuje veći smisao za crtačku teksturu u odnosu na dob, što iznosi 71,4%. Nadalje, jedno dijete u svom radu ne uočava teksturu te na taj način ne pokazuje elemente likovne darovitosti i od ukupnog postotka zauzima 14,3%. Preostalih 14,3% čini jedno dijete starije predškolske dobi čiji su elementi likovne darovitosti ispodprosječni za tu dob.

4.7.1. Likovni uradci djece starije predškolske dobi (5-6 god.)

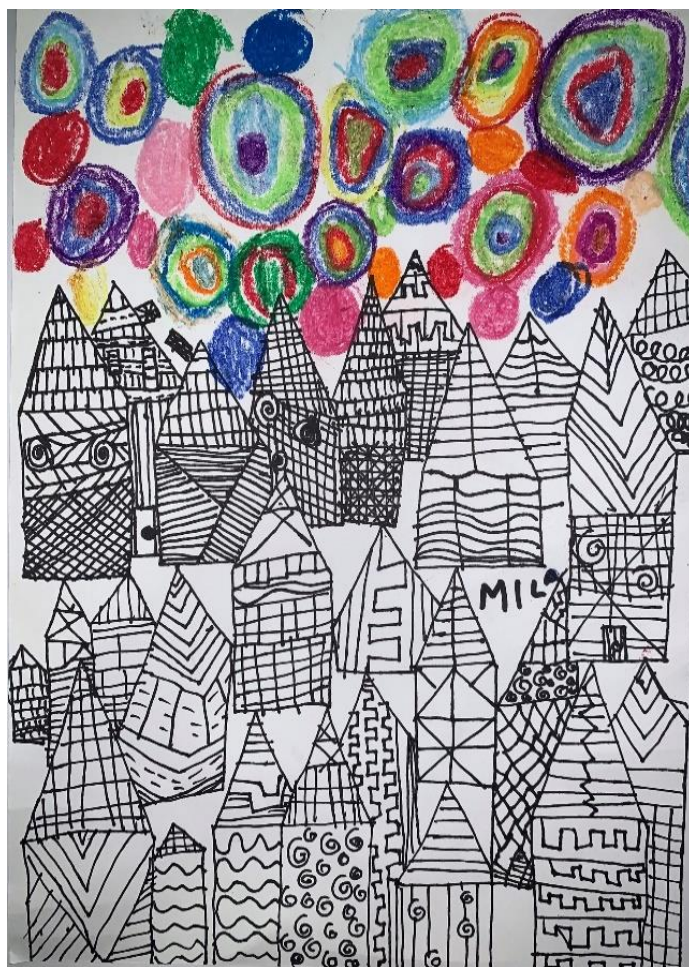
Slika 11. Dijete I (5 god.)

Na crtežu djeteta I prikazan je šipak, točnije njegova unutrašnjost. Tehnikom flomastera dijete je nacrtalo plodove šipka. Upravo u tome je i vidljiva tekstura na crtežu. Dio unutrašnjosti šipka obojan je crvenom bojom, dok teksturu vanjskog dijela šipka simboliziraju krugovi.

Slika 12. Dijete J (6 god.)

Ovaj crtež simbolizira zaštitnika grada Splita, sv. Dujma i zvonik. Uočljiva je tekstura na prozorima zvonika. Također, tehnikom crtaće olovke dijete J prikazuje teksturu i na naborima haljine te na bradi. Naspram zvonika, sv. Dujam prikazan je u manjoj dimenziji i na taj način u prostoru stvara dojam blizine.

Slika 13. Dijete K (5 god.)

Crtačka tekstura istaknuta je u gornjem i donjem dijelu crteža. Dijete K na donjem dijelu crteža prikazuje kuće na kojima teksturu naglašava povlačenjem linija raznih oblika. Na pojedinim dijelovima linije su gušće raspoređene, na pojedinima rjeđe, a na nekim dijelovima se i preklapaju. Na gornjem dijelu crteža korištena je tehnika pastelnih boja uz pomoć kojih je tekstura prikazana koncentričnim krugovima. Dijete dodatno naglašava teksturu bojanjem krugova u različite boje.

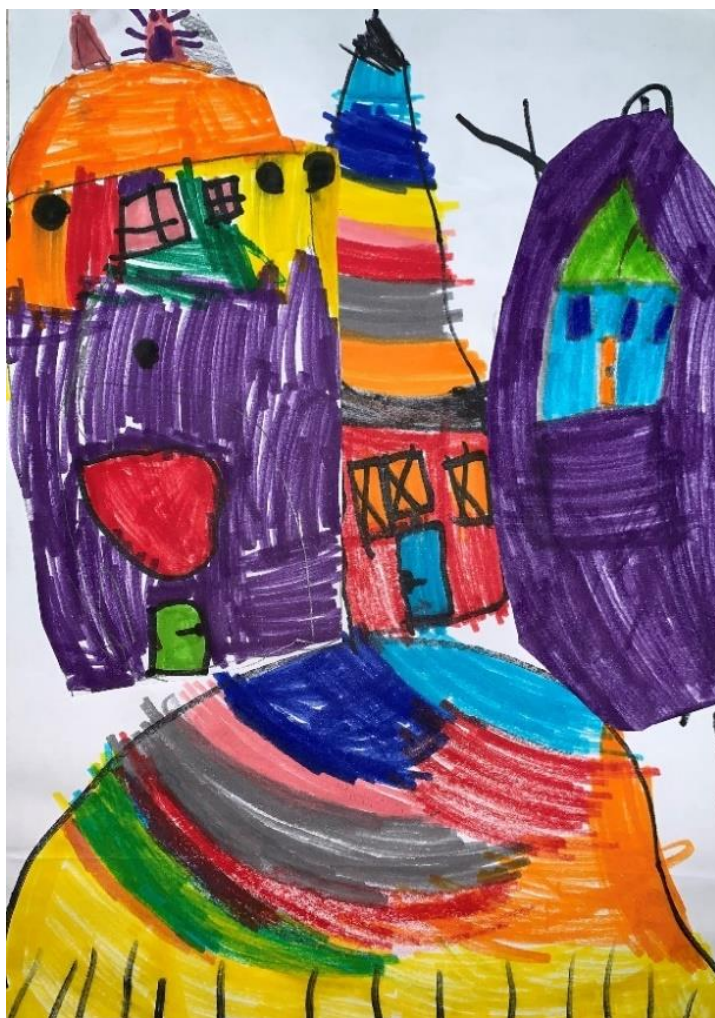
Slika 14. Dijete L (6 god.)

S obzirom na dob djeteta (6 god.) crtež nema naznake likovne darovitosti. Prikazan je traktor čiji su dijelovi neuredno obojani. Ipak, može se uočiti tekstura na kotačima, stepenicama i na prikolici. Korištene su dvije tehnike, flomasteri i crtaća olovka. Flomasterima je ispunjena unutrašnjost, a za obrubne linije korištena je olovka.

Slika 15. Dijete M (6 god.)

Na crtežu djeteta M, tekstura je vidljiva na više dijelova. Teksturu kore drveta prikazalo je koristeći se smeđom drvenom bojicom. Naglašena je tekstura i na krilima pčela koja je nacrtana olovkom. Nadalje, uočavamo teksturu i na listovima te na košnici. Dijete je košnicu obojalo žutom bojom, a dijelove (tekstura) istaknulo je olovkom. Teksturu na listovima prikazalo je koristeći se dvjema nijansama zelene boje.

Slika 16. Dijete N (5 god.)

Promatrajući crtež djeteta N, primjećuje se kako se uglavnom koristi hladnim bojama, ljubičastom, plavom, zelenom. Koristi se tehnikom flomastera uz pomoć kojih prilično neuredno boja određene dijelove i prelazi linije. Na crtežu se uočava prikaz kuća na kojima crtačka tekstura nije vidljiva.

Slika 17. Dijete O (6 god.)

Na crtežu djeteta O, crtačka tekstura također je vidljiva na više dijelova, odnosno na perju papige, kori drveta, nogama i kljunu. Na kori drveta prikazuje teksturu povlačenjem linija smeđe boje u istom smjeru. Naborima na nogama ističe teksturu koristeći se olovkom. Isto tako, dijete je naglasilo teksturu i na perju papige te je također prikazalo povlačenjem linija olovkom. Nabore na kljunu nastojalo je prikazati povlačenjem kratkih crtica crvenom bojicom.

4.7.1. Analiza likovnih uradaka djece starije predškolske dobi

Slika djeteta I predstavlja šipak. Crtež je nastao flomasterom koristeći se obrisnim i teksturnim linijama. Na taj način prikazana je tekstura šipka, odnosno njegova unutrašnjost. Sam crtež dosta je velik u odnosu na papir, zauzima cijeli format A4 papira te je smješten u sredinu. Crtež je u skladu s fazom dječjeg realizma jer su prisutni detalji. Vidljiv je kontrast u prikazu teksture vanjskog i unutarnjeg dijela šipka.

Crtež djeteta J motiviran je sv. Dujmom. Za ovu dob karakteristično je vjernije prikazivanje likova koji se razlikuju detaljima (boja i oblik kose, brada, otvorena usta). Na ovom crtežu dijete obraća pozornost na detalje kao što su: motivi na kapi, nabori na haljini, gusta brada. Također vjernije prikazuje pokret na papiru, u ovom slučaju držanje štapa rukom.

Na slici djeteta K vidljiva je crtačka tekstura. Obrisnim linijama dijete je nacrtalo oblik kuća koje iznutra ispunjava teksturnim crtama. Te su crte po karakteru tanke, isprekidane, valovite i kratke. Dijete se koristilo slikom kako bi što preciznije nacrtalo sve detalje. Ispunjen je cijeli papir. Grgurić i Jakubin (1996) navode kako se u fazi dječjeg realizma namjerno prikazuje okolina s osobnog stajališta s detaljima. To se uočava i ovdje jer iako je dijete željelo reproducirati fotografiju, zapravo ju je rekreiralo prema svom stajalištu. U gornjem dijelu crteža pastelnim bojama prikazani su koncentrični krugovi gdje se može uočiti odnos veliko – malo. Dijete unutar velikog kruga crta mnoštvo malih krugova te svaki pojedinačno boja u svoju boju ne prelazeći pritom linije.

Crtež djeteta L predstavlja crtež koji nema elemente likovne darovitosti. Dijete u dobi od pet godina postaje sposobno da iz vizualne memorije sjećanje predoči na papir, što je i primjer ovog crteža traktora. Dijete na crtežu ne prikazuje samo traktor, već i njegove dijelove (prikolica, unutarnji dio). Grgurić i Jakubin navode kako je to karakteristično za tu dob te se radi o viđenju koje je rezultat znanja i predodžbe (Piaget, 1975 prema Grgurić, Jakubin, 1996). Ipak, uočava se i neurednost pri bojanju. Crtež je bojan van linija te unutar istih nije ispunjen u potpunosti.

Radovi djece M i O prikazuju životinjski svijet s izraženim elementima crtačke teksture. Dijete M ispunilo je cijelu površinu A4 papira koristeći se drvenim bojicama. Organizacijom pčela po papiru dijete želi dati do znanja kako su oblici u pokretu (izražavanje različitog položaja tijela). Tekstura je vidljiva na kori drveta, krilima pčele te listovima.

Crtež djeteta N predstavlja crtež čiji su elementi likovne darovitosti ispodprosječni za tu dob. Ovdje dijete ne uočava crtačku teksturu već prostor popunjava hladnim bojama flomastera

prelazeći preko linija. Trstenjak (1987, prema Škrbina, 2013) smatra kako boja otkriva puno o djetetovom karakteru i emocijama. Tako će kontrolirano i racionalno dijete, čije su emocije bile potiskivane, pretežno birati hladne boje, dok će spontano i iskreno dijete odabrati tople boje.

Dijete O također u svom crtežu uspijeva prikazati pokret oblika, na način da je jedna od papiga prikazana s raširenim krilima. Crtačku teksturu uspješno prikazuje povlačenjem crta u istom smjeru na kori drveta, zatim različitim tonovima boja i crta na perju te naborima na nogama.

5. RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je analizom dječjih likovnih radova istražiti na koji način djeca rane i predškolske dobi prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te ustanoviti razlike u prikazu kod djece mlađe i starije predškolske dobi. Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Popaj unutar kojeg su prikupljeni radovi djece u dobi od tri do šest godina iz jedne odgojne skupine. Prikupljeno je ukupno petnaest radova. Za potrebe ovog istraživanja odabrano je osam radova djece mlađe predškolske dobi te sedam radova djece starije predškolske dobi.

S obzirom na postavljeni cilj, određena su istraživačka pitanja gdje se nastojalo utvrditi na koji način djeca starije predškolske dobi češće prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju. Nadalje, nastojalo se utvrditi je li u likovnim uradcima djece starije predškolske dobi prikaz crtačke teksture točniji i izražajniji, je li djeca mlađe predškolske dobi rjeđe i u manjoj mjeri prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te jesu li djeca starije predškolske dobi ustrajna u prikazu crtačke teksture.

Kroz analizu likovnih uradaka djece mlađe predškolske dobi i likovnih uradaka djece starije predškolske dobi potvrđeno je istraživačko pitanje, odnosno djeca starije predškolske dobi češće prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju (IP1). Također su potvrđena istraživačka pitanja IP2 i IP4, odnosno u likovnim uradcima djece starije predškolske dobi prikaz crtačka teksture je točniji i izražajniji te su djeca starije predškolske dobi ustrajna u prikazu crtačke teksture. Istraživačko pitanje IP3 tvrdi da će djeca mlađe predškolske dobi rjeđe i u manjoj mjeri prikazivati crtačku teksturu u likovnom izražavanju, što je također potvrđeno.

Od ukupno osam radova djece mlađe predškolske dobi, crtačku teksturu prikazalo je dvoje djece.

5. ZAKLJUČAK

Crtačke tehnike, kao najčešće tehnike koje su korištene u dječjem vrtiću, predstavljaju važno sredstvo u radu s djecom predškolske dobi. Možemo ih podijeliti na suhe i mokre tehnike. U suhe tehnike spadaju ugljen, kreda, olovka i kemijska olovka, dok flomaster, tuš i gušćje pero, tuš i metalno pero, tuš i trska, sepija i grisaj spadaju u mokre tehnike. Najčešće crtačke tehnike s kojima se susrećemo u dječjem vrtiću su olovka i flomaster. Upravo pomoću tih tehnika djeca uče baratati svojim potezima, usavršavaju svoj pokret te se na taj način pripremaju za rad s drugim likovnim tehnikama. Važno je djecu upoznati s likovnim karakteristikama različitih tehnika kako bi mogli to iskoristiti u svom likovnom radu. Zbog toga je važno da odgojitelj prati interese i želje djece kako bi potaknuo veću zanimaciju i interes za rad. Crtež je sredstvo komunikacije i ono odgojitelju omogućuje uvid u unutrašnjost dječjeg uma, njegovih misli i raspoloženja. Crtež predstavlja dječji vizualni izraz predodčen na papir na svojstven način. Izvor motivacije za crtanje kod djece proizlazi iz mašte, osjećaja, znanja i motoričkih vještina. Važna za istaknuti je i tekstura u dječjem crtežu koja ima veliku ulogu u spajanju vizualnog i taktalnog doživljaja jer upravo kroz osjetila djeca doživljavaju vanjski svijet. Crtajući teksturu djeca stječu nova saznanja o vanjskoj površini određenih materijala. Na temelju navedenog, za potrebe ovog završnog rada provedeno je istraživanje koje je za cilj imalo analizom dječjih likovnih radova istražiti na koji način djeca rane i predškolske dobi prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te ustanoviti razlike u prikazu kod djece mlađe i starije predškolske dobi. U istraživanju je obuhvaćeno ukupno petnaest radova, od čega osam radova djece mlađe predškolske dobi i sedam radova djece starije predškolske dobi. Analizom likovnih radova potvrđena su sva četiri istraživačka pitanja. Također, u procjeni radova djece mlađe predškolske dobi ustanovljeno je kako dvoje djece (25%) pokazuje veći smisao za crtačku teksturu u odnosu na dob, petoro djece ne pokazuje elemente likovne darovitosti (62,5%), a preostalih 12,5% obuhvaća jedno dijete čiji je likovni izraz ispodprosječan za tu dob. Nadalje, u procjeni radova djece starije predškolske dobi utvrđeno je kako petoro djece (71,4%) pokazuje veći smisao za crtačku teksturu u odnosu na dob. Jedno dijete (14,3%) u ovoj skupini ne uočava teksturu te na taj način ne pokazuje elemente likovne darovitosti. Preostalih 14,3% također obuhvaća jedno dijete čiji su elementi likovne darovitosti ispodprosječni za tu dob.

6. LITERATURA

1. Bodulić, V. *Umjetnički i dječji crtež: priručnik za odgajatelje i nastavnike*. Zagreb : Školska knjiga , 1982
2. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
3. Gaj, B. : *Prilozi definiranju i analizi teksture i taktilnosti u likovnoj umjetnosti*, Šk. vjesn. 58, 2, 171-187, (2009.)
4. Grgurić, N., Jakubin M. *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje : metodički priručnik*. Zagreb: Educa, 1996.
5. Jakubin, M. (1999). *Likovni jezik i likovne tehnike: Temeljni pojmovi*. Zagreb: Educa.
6. Jakubin, M. (1990). *Osnove likovnoga jezika i likovne tehnike : priručnik za likovnu kulturu*, Impresum Zagreb : Institut za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
7. Milas, G., *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, Naklada Slap, Jastrebarsko, ISBN: 978-953-191-283-1 (2005)
8. Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost (multidomenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji)*. Zagreb: Veble commerce.
9. Tanay, E. R. (1990). *Likovna kultura u nižim razredima osnovne škole : priručnik za nastavnika*. Zagreb: Školska knjiga,
10. Varljen Herceg, L., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*, Zagreb: Alfa; Rijeka: Sveučilište,

Članci:

1. Balić Šimrak, A. (2010). *Predškolsko dijete i likovna umjetnost*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 7(62/63), 3-4.
2. Gaj, B. (2009). *Prilozi definiranju i analizi teksture i taktilnosti u likovnoj umjetnosti*. *Školski vjesnik*, 58 (2), 171-178. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/122834> (13. lipnja 2021).
3. Preglej, L. (2014). *Istraživanje u nastavi*. *Educatio biologiae: časopis edukacije biologije*, 1, 110-116. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/219241> (10. lipnja 2021).

Internetske stranice:

URL: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/povrsina.htm> (11. lipnja 2021).

7. SAŽETAK

Crtanje je aktivnost u kojoj oko predoči na papir ono što se nalazi oko njega. Ono se ne uči, već je posljedica djetetove slobodne interpretacije. Dijete ono što je doživjelo iz vizualnog iskustva prenosi crtanjem na svojstven način. Ono predstavlja najprije dječji izraz, a potom i likovni izraz. Kako bi se dijete likovno izrazilo, potrebne su mu likovne tehnike. Posebno istaknute ovdje su crtačke tehnike u koje se ubrajaju ugljen, kreda, olovka i kemijska olovka kao suhe tehnike te flomaster, tuš i guščje pero, tuš i metalno pero, tuš i trska, sepija i grisaj kao mokre tehnike. U ovom radu provedeno je istraživanje koje je za cilj imalo analizom dječjih likovnih radova istražiti na koji način djeca rane i predškolske dobi prikazuju crtačku teksturu u likovnom izražavanju te ustanoviti razlike u prikazu kod djece mlađe i starije predškolske dobi.

Ključne riječi: dijete, crtež, crtačke tehnike, crtačka tekstura.

8. SUMMARY

Drawing is an activity in which one translates things that are around the person on to paper. It isn't taught, it is a result of the child's free interpretation. What the child experienced from visual experience it translates that with drawing that in his own way. It represents the child's expression firstly and the artistic expression secondly. In order for the child to express himself artistically, it needs art techniques. Specially highlighted here are drawing techniques that include charcoal, chalk, pencil and ballpoint pen as dry techniques and felt tip, ink and goose quill, ink and metal pen, ink and reed, sepia and grisaille as wet techniques. In this paper, a research was carried out with the aim of analyzing children's art works to investigate how children of early and preschool age depict drawing texture in artistic expression and to establish the differences in representation in younger and older preschool children.

Keywords: child, drawing, drawing techniques, drawing texture.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja MATEA GRANIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja PRVOSTUPANICA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 20.9.2022.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: **MATEA GRANIC**

Naslov rada: **RAZVOJ SENZIBILNOSTI ZA CRTAČKU TEKSTURU KOD DJECE RANOG I PREDŠKOLSKOG UBRAS TA**

Znanstveno područje: **HUMANISTIČKE ZNANOSTI**

Znanstveno polje: **PEDAGOGIJA**

Vrsta rada: **ZAVRŠNI RAD**

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): **IZV. PROF. DR. SC. MARIJA BRAJČIĆ**

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): **DOC. DR. SC. DUBRAVKA KUŠĆEVIĆ**
DOC. DR. SC. SUZANA TOMAŠ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: **SPLIT, 20. 9. 2022.**

Potpis studenta/studentice:

